

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

PERTENECER A LA BIBLIOTECA DEL ATENEO BARCELONÉS

Any VIII

Barcelona 21 Novembre de 1914

Núm. 368

La ignorància de la Higiene

SUMARI

La ignorància de la Higiene, per JESÚS M. BELLIDO.

La evolució d'En Lerroux.

El Dr. R. Turró i l'estat sanitari de les aigües de Barcelona.

El sanejament de la Ciutat.-Conferència d'En Puig i Cadafalch, a la Joventut Nacionalista.

Olimpica VI de Pindar, per C. RIBABRACONS, trad.

Lletra XI, per JOSEP LLEONART.

De l'Obrer, per LLUIS BERTRAN I PIJOAN.

La Creu de Matagalls, per EMILI POLIT

De la premsa

Francia.-Derechas e izquierdas, per AZORIN.

Ciudadanía inmanent i administració previsorà.-¿Una crisi de la consciència ciutadana?, per N.

Ciutat que t'ensenyes i fas rareses

Informació

Un bell exemple.

Llibre nou

LA MERLA

per JOSEP LLEONART

Biblioteca "Illes d'Or"

Seràn aquestes ratlles una lamentació per la crassa ignorància que, enfront de la veritable Higiene, viu la nostra gent, ignorància que contrasta amb l'aplom i la seguretat amb que's fan afirmacions i es dicten regles abusant de son nom. I consti que no volem pas referir-nos a l'ignorància de la gent analfabeta, ni dels més o menys lletrats que no'n saben, perquè d'ells no és la culpa de la llur ignorància. No ens preocupa, almenys directament, que el públic acosti el seu cantí a la font senyalada amb mangre, desoïnt l'avís del municipal, ni que la mestressa o la minyona portin el seu amor a l'escombraire clàssic fins al punt de preferir la seva visita a tenir de baixar en sentir la tocada de corn del conductor del carro modern; ni que els alumnes de la Normal es neguin a rebre les lliçons en l'antic col·legi del carrer del Carme; ni que els propietaris es resisteixin a posar comptador per l'aigua viva, renunciant al dipòsit; ni que hi hagi qui temi que'l regar els carrers amb aigua infecta pugui contagiar-nos a través de les soles de les sabates o per medi del fang; ni que un senador, alguns pares de família o molts alumnes demanin l'avençament *profilàctic* de les vacances de Nadal, ni que fracassin constantment els esforços fets per introduir en nostre mercat de carns, la de cavall, i les de bou i moltó, procedents, congelades o vives, d'Ultramar; ni tantes altres coses, símptomes de supina, ignorància higiènica, que ara i en tot temps tothom pot observar entre nosaltres. No seràn pas de rès d'això els nostres planys.

Seràn les nostres lamentacions per la ignorància d'aquesta disciplina, en la qual rauen aquells que per raó de la llur professió, la *aprovaren* quan estudiaren, i en temps normal i anormal, i fins creient-ho de bona fè, actüen de *higienistes* no sabent de l'Higiene sinó que és una ciència que'ns recomana abrigar-nos al hivern, dur impermeable i xancles quan plou, bollir les aigües suspectes, i poques coses més, és a dir (cosa ben d'acord amb la característica del nostre poble) una ampla *profilaxia individual*. No cal pas dir que'ns referim als metges i a professionals similars.

I cal confessar que el mal ve de lluny; el nostre pla d'estudis de les anomenades carreres liberals prou fa estudiar (o aprovar) Economia i Dret polític i Administració als advocats, Botànica i Química als farmacèutics, Biologia, Higiene i Medicina legal als metges, i les més variades disciplines als llicenciats en Ciències i en Lletres; això és endebades, el llicenciat obra (i prou ho sab l'estudiant) com si el Dret fos només defensar plets, la Medicina visitar i operar, la Farmàcia fer píndoles i aixarops i acreditar específics a força d'anuncis, les Ciències i les Lletres fer i vendre força llibres de text de batxillerat. Cert és que per fortuna llur i de tothom, hi ha farmacèutics que saben Química, advocats perits en Administració, Economia i Hisenda, i llicenciats en Ciències i Lletres que fan monografies en lloc de llibres de text i hi ha també metges que fan treball clínic original i fins Biologia; però, i això és ben trist, no n'hi ha pas gaires que facin Higiene o Medicina legal.

Prescindint del que fa relació amb aquesta última, per l'actualitat que l'estat de la nostra urbs dóna al que pertoca a l'Higiene direm que per nosaltres, el problema de la seva higienització rau principalment en l'existència d'aquesta legió que manca: així ho diguérem en la enquesta que en aquestes mateixes columnes promogué En Ruca-bado, fa pocs anys. La base de la resolució del nostre problema de sanejament; de l'educació de les nostres classes mitges i populars en profilaxia, (que d'Higiene no els en cal pas saber un borrall) és la formació d'un nucli d'homes fortament especialitzats en Higiene, que facin d'ella el sol, o almenys el principal objecte de la seva vida. No ens falten pas veritables higienistes, els tenim; però per desgracia no pas joves, i per comptar-los foren massa els dits d'una mà, i no's veu pas quins joves, de casa, podran substituir-los.

I no cal pas comptar amb els metges: si una acta de regidor no dóna capacitat higiènica, tampoc la dóna el títol de metge, ni la fama de clinic, fins la merecudament conquerida. La Higiene és avui una Ciència i un seguit de tècniques variades, química, bacteriològica i d'altres, que és precís conèixer; també déu tenir l'higienista més coneixements no en calen al metge de Geologia, d'Estadística i de la mateixa Fisiologia, coneixements tots que per la seva extensió impossibiliten que un home enfeinat els domini.

Cert és, que hi ha còssos mèdics que en les oposicions exigeixen als aspirants respostes de Higiene, però tots sabem com es procura després oblidar el que no ha de ésser aplicat, car sabem que per motius socials sols dels coneixements clínics es fa aplicació quotidiana i profitosa, i si algun hi ha que procura que l'adscriguin a les seccions d'Higiene, és, llevat d'honroses excepcions, per no haver de fer servei de dispensari o guardies. Tampoc es pot comptar amb tals còssos, sense la seva profunda reorganització.

Cal, doncs, començar de nou i cal que uns quants joves es convencin que tanta i més gloria, i en son dia tant de profit, treuran estudiant de ferm Higiene, com fent d'ortopèdics, otiatras o ginecòlegs; cal que aprofitin el que avui

hi ha, per saber tal disciplina entre nosaltres; cal que els Laboratoris Municipals, de Higiene provincial i el d'Higiene de la Facultat es vegin assetjats de jovent ansiós de esdevenir fort en tècniques, però cal que també tots els ajudem, i els facilitem, particulars i corporacions, la seva enlairada tasca.

Cal que com més aviat millor s'organitzi un curs de Higiene, en tota la seva complexitat, curs en el qual res sigui oblidat, pel qual es posi a contribució tots els homes que puguin ensenyar alguna cosa útil, sigui quin sigui el seu títol professional: En Turró, En Guillem Busquets, L'Agell, En Ferràn Sans, En Tallada i tants d'altres deuen ésser posats a contribució. Cal que si hi ha entre els alemanys refugiats a casa nostra algú que pugui ensenyar una part de la Ciència de la salut, se'l cridi també; potser dirà alguna cosa no sentida entre nosaltres, o almenys donarà una sabor *snoob* al curset: cal que l'Institut d'Estudis Catalans millori la molt ben orientada secció d'Higiene de la seva Biblioteca i cal que quan sigui possible, als deixebles d'aquest curs que més s'hagin aprofitat se'ls envii a fóra amb bones i prou llargues pensions, i

cal, per damunt de tot, que a la tornada siguin aprofitats els seus coneixements i serveis, i que se'ls posi a cobert d'una possible deserció per motius econòmics, tenint present que un servei que's presta a tots, cal que tots el paguem.

Si així es fa, evitarem dues coses i en guanyarem una de molt important: evitarem, que junt amb les màquines potabilitzadores ens enviïn higienistes (a Madrid n'hi ha de joves, i molt ben enterats), i evitarem que pels pseudotècnics i fins per presidents de corporacions cent-cinquantenaries es diguin coses que fan somriure, i conseguirem que el nostre poble, que potser avui no fa cas dels nostres preceptes perquè endevina la ignorancia de qui els dicta, convençut de la preparació de la minoria que en Higiene déu governar-nos, la obeeixi, que prou imposen la seva voluntat avui les minories directores en Economia, per exemple, i per la seva competència indiscutida és acceptada la seva imposició.

JESÚS M. BELLIDO

El millor **Cafè** és el torrefacte de **La es-trella**.—Carme (Davant de Betlem).

La evolució d'En Lerroux

Alguna vegada, no fa gaires anys, s'havia vaticinat que el senyor Lerroux, el revolucionari i bullanguer senyor Lerroux, acabaria per ser un conservador aburguesat, molt honorable, molt gelós del principi d'autoritat, i fins cortisà, en la mida d'aquell discreteig que dins la oligarquia política imperant mena més directament a una cartera ministerial que les franques adhesions.

I l'antic vaticini és casi un fet. El senyor Lerroux d'ara no és aquell agitador de anys enrera; el senyor Lerroux d'ara és comporta a les Corts com un perfecte governamental; i—cosa ja més arriscada i simptomàtica—fins a la «Casa del Pueblo» de Barcelona, es pogué veure's no fa molt de temps, fins entre les resquícies de la seva guardia pretoriana, fins entre els «jóvenes bárbaros» supervivents, diu paraules de seny, i blasma dels radicalismes que ja no necessita.

El senyor Lerroux comença de ser el

que predèiem i per la raó que aleshores indicavem. Perquè l'home és naturalment decorós—ja no seria biped—i així que la necessitat no li obliga, deixa els excessos i es comporta, al menys externament amb mesura. I el senyor Lerroux, d'altra banda, és deixa portar encara més depressa que altres per aquest camí, perquè el seu temperament li fa agradable el benestar pacífic, la beata calma burgesa, tara que, per excessiva, podria tal volta aturar-lo de conseguir preeminències majors.

La llàstima és que aquesta evolució del senyor Lerroux per ara no sembla més que externa. La llàstima és que, malgrat les seves doctrines d'ara, molts són els indicis que fan sospitar que ell, personalment, i ja no parlem del seu partit, del qual no és capté i que deixarà a l'altra part de la frontera quan és decidí entrar al país de promissió, són, en el fons, els mateixos d'abans, amb una ètica tant prima—i és clar que'n referim només a l'ordre polític—que

fins a nosaltres, els seus lleals adversaris, fa pena.

Externa i tot, val més aquesta mesura que l'antiga exacerbació. Al cap d'avall és la mesura externa la qui en primer terme s'exigeix en el tracte que la convivència social o política imposa. I com aquesta, ara ja la té el senyor Lerroux, heu's-aquí el per que ara por dir i diu que «a pesar de que estem derrotats, se'ns dona una bel'ligerancia que se'ns negava abans».

El senyor Lerroux, ja té l'experiencia; ja té el sentit governamental, en convenir-li; ja té l'amor de la ponderació,

¿serà perquè minva? Una sola cosa li manca, per completar la seva evolució; una cosa li manca per ésser complet, i és l'amor sincer i indefectible d'un ideal.

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasesell. Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudencia catalana.

El Dr. R. Turró i l'estat sanitari de les aigües de Barcelona

A l'Academia de Ciències Mèdiques de Catalunya i davant una concurrència de metges que omplia de gom a gom el local de sessions i les sales immediates, l'insigne director del Laboratori Bacteriològic exposà per manera concisa i clara l'estat de les aigües que consum la ciutat, tractant també dels remeis que cal aplicar per corregir el defectes que tenen i prevenir epidèmies tant paoroses com la que actualment patim.

Començà el Dr. Turró per fer historia dels treballs del Laboratori sobre aquest assumpte, recordant que de 1905 a 1907 i en ocasió d'una epidèmia tifòidica semblant, sense que ningú li manés i per propia iniciativa, analitzant les aigües de les grans dèus Montcada, Cornellà i Dos Rius, trobà a les aigües que allavors existien al Llobregat, el *Bacterium Coli* algunes vegades, i dues el *Bacillus Eberth* en un estat de dilució extremat, per la qual cosa no constituïen un gran perill per la salut pública, tota vegada que el nombre de gèrmens que s'ingereixen té una importancia capital per la explosió d'una epidèmia; més aquestes aigües, que en el gros cabal són escassament perilloses, recollides en els dipòsits casolans, poden germinar-hi, sobre tot si són bruts i no es renoven amb frecuencia, convertint-se en causes d'epidèmies locals que ataquen els que les consumeixen. A la Memoria on se resumeixen aquests treballs, se consignen nombrosos exemples pràctics de infeccions perfectament localitzades, algunes d'elles que recaigueren en famílies molt granades de la nostra ciutat.

Quan se descobrí a l'antiga instal·lació de Llobregat aquestes infeccions, les aigües eren molt somes pel diluvi que esdevingué en aquell temps i que negà els

pobles del pla del Llobregat; després, a mida que el nivell va anar baixant, no es comprovà ja el fet, puix les aigües són més pures com més bé es filtren, i es filtren millor a mida que's van enfondint.

Exposà el Dr. Turró, amb una claretat que deixà convençut a tothom, que els dipòsits casolans es podien infectar de dues maneres: o bé perquè els gèrmens hi siguin portats de la mateixa aigua que'ls alimenta, o bé perquè la pols de l'aire, pels escarbats, mosques, rates, i per tot allò que hi porti la llevor maligna. Tingué ironies verament fiblants per aquesta brotada de higienistes que ha nascut a Barcelona d'ençà que es tractà de municipalitzar els serveis d'aigües, que sostenen que els microbis malignes que es troben en els dipòsits forçosament els hi han de portar les aigües, perquè d'altra manera hi naixerien per generació espontànea. Així seria, feu somrient el conferenciant, si els simplistes que així raonen demostrassin que no hi poden anar d'altra manera; més d'això no se'n preocupen ni els té compte per fer escàndol.

La Memoria susdita fou presentada a

la Comissió de Governació, de la qual aleshores era president el Dr. Guillem López, qui no en donà compte a la Comissió i diu que la presentà a l'alcalde; mes, es pot ben assegurar que ni el Dr. López, ni l'alcalde s'ocuparen d'ella, i les greus denúncies que s'hi feien quedaren enterrades sense que ningú es preocupés aleshores ni de la salut pública, ni de l'higiene. No ho feu així el Dr. Turró, que escrigué a *La Publicidad* llargament sobre els fets que en ella es consignaven, cobrint-se amb l'anònim. D'aquella data comença l'aversion del nostre poble a consumir aigües dels dipòsits, acostumant-se a beure aigua de la font, o sigui aigua corrent. Aquesta aversion va anar creixent quan la Junta Provincial de Sanitat, a instancies del governador Sr Ossorio, va replantejar la mateixa qüestió de una manera molt crua, divulgant pel veïnat profusament el coneixement que el consum de l'aigua estantica dels dipòsits era molt perillosa, sobretot si no es netejaven amb frecuencia.

Quan a l'any 1911 fou nomenada una Comissió d'hòmens respectables en tots conceptes, de casa i fora de casa, per estudiar i resoldre el concurs de portada d'aigües a Barcelona, s'encarregà al Laboratori Bacteriològic la tasca de informar-la sobre la potabilitat d'elles. Se feren i repetiren moltes vegades anàlisis de les aigües que es tractava de comprar i municipalitzar. Les dèus eren allavors molt pregones; hi havia cinc anys que no revenien per falta de pluges, i totes elles se trobaren pures com és natural. Als dos pous vells del Llobregat, d'una fondaria màxima de 14 o 15 metres, s'afegí, a principi de 1910, un pou artesià de 28 a 32 metres, que dona i pot donar, tot sol, dos, quatre, sis i més vegades més aigua que els primers: és una meravella. Tots els anàlisis demostraven la seva puresa; mes com sigui que la Comissió encara insistís perquè es repetissin indefinidament, malgrat de donar sempre els mateixos resultats, el Dr. Turró feu present que mentre les dèus no revin-

AGUA MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de Paris y Barcelona, etc., etc. Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO. Como garantía de legitimidad, xigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del Dr. Llorach, con el esudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

guessin, la flora mièrobiana no es modificaria, per estar sempre en les mateixes condicions, i que obligar-lo a nous treballs era com obligar-lo a pouar aigua amb un cistell. Se convenceren i s'admeté l'informe que les aigües a més a més de potables eren pures. L'informe aixecà un gros escàndol entre els adversaris del projecte. No capien els mateixos que en 1907 enterraren la Memoria esmentada més amunt, com podien ser declarades pures en 1911 unes aigües que havien estat impures cinc anys enrera. Amb tanta bona fé procedien els que armaren la baralla, que enganyaven a tothom fent entendre que el Laboratori Bacteriològic havia declarat imposable, l'any 1907, les aigües d'un pou que no fou obert fins a las acaballes de 1909. Las explicacions serenes i reposades del Dr. Turró en aquest punt, portaren un convenciment al cor de tothom que l'escoltà: que el terratrèmol de la portada d'aigües a Barcelona, no és més que una farsa indigna i sense nom on la Higiene i la salut pública juguen el trist paper de tapadora d'interessos mercantils indefensables.

Impressionat el públic per la paraula del conferenciant, el seguia amb atenció creixent a l'exposar els orígens de l'epidemia tifoidica que flagella la nostra ciutat. Les aigües de Montcada, pures en els pous i a la mina antiga, s'han infectat a la conducció per l'abandonament en que se les té. El Laboratori Bacteriològic ho posà en coneixement de l'Alcalde el dia 26 d'Octubre, i al cap de dos dies, del 28 al 30, esdevingué la espantosa explosió de l'epidemia. Els mateixos que enterraren la memoria del Dr. Turró de 1907 i es revoltaren contra d'ell quan en 1911 declarà pures les deus del Llobregat, posaren ara en dubte el seu dictamen, sostenint que el tifus no era degut al manantial de Montcada sinó al primer, no perquè així ho haguessin comprovat experimentalment, com la llei de Déu mana, sinó perquè els convenia que fossin aquelles i no aquestes. Ferm en els resultats dels seus treballs, convidava el conferenciant als que dubtessin, que els repetissin; oferint-los el laboratori per fer-ho, si volien de debó convence's i acabar amb la pertorbació que portaven al nostre poble. «Les portes del Laboratori Bacteriològic, tots ho sabeu, deia, sempre han estat obertes de bat a bat per tothom que ha volgut treballar-hi; molts dels aquí presents poden testificar-ho personalment. ¿Perquè doncs el perdre temps discutint el que es pot comprovar? ¿Perquè es neguen a veure i a tocar el que està a la vista de tothom que de bona fé vulgui convence's?»

El Dr. Turró acabà la seva conferen-

cia fent grans elogis del projecte que el Dr. Fargas, portaveu de la Reial Academia de Medicina, incorporà al dictamen de la *Asesoria de aguas*. La Academia de Ciències Mèdiques de Catalunya, que sent pel savi doctor una veneració fondíssima, subratllà amb vera complacència la proposició del conferenciant, afi-

llant-se-la i aprovant-la per unanimitat. Així acabà la conferencia, entre grans aplaudiments, d'una manera profitosa i fecunda, votant-se unes conclusions que fan honor a la nostra classe mèdica i a la corporació, ben catalana, de la qual formen part.

El sanejament de la Ciutat

Conferència d'En Puig i Cadafalch

a la Joventut Nacionalista

Plantejament del problema

La campanya de difamació empresa contra l'Ajuntament amb el trist motiu de l'epidemia actual, fa precis que es diguin les coses clares, tal com han passat i tal com són, a fi de que les responsabilitats recaiguin sobre qui hagin de recaure.

Després d'aquest resum d'exordi, el conferenciant recorda que, a Mataró, esclatà en certa ocasió una petita epidemia i a l'ésser estudiada es deduí que era produïda per una determinada mina d'aigua.

El doctor Ferrán examinà l'aigua de aquella mina i digué que devia contenir un còs mort i en estat de corrupció. Els propietaris se'n reien. No obstant, es prengueren midas, unes midas molt semblants a les que s'adopten ara. La gent seguia bevent, l'epidemia seguí el seu curs, anà minvant i al fi s'acabà.

El record d'aquest episodi s'enllaça amb l'actualitat, i convé precisar i concretar el que s'ha fet sobre el particular, com s'ha fet i qui ho ha fet.

Quan entraren els regionalistes a l'Ajuntament, l'orador fou un dels que plantejaren el problema en termes senzills i clars: és precis fer lo que es fa a les ciutats nètes; és precis treure les secrecions i porqueries que són producte natural de totes les aglomeracions; és precis fer clavagueres.

L'anunci de que es volia fer clavagueres excità la desconfiança de les classes conservadores que s'alçaren contra l'Ajuntament i difamaren als que abrigaven tal projecte.

I no obstant, el no fer clavagueres equivalia a tenir constantment la ciutat bruta i malsana i a mantenir i augmentar un coeficient estereidor de mortalitat. El problema és certament complicat, perquè comprèn l'urbanització, el sanejament de l'urbanització i el sanejament de l'habitació.

El problema de l'urbanització el resolgueren els regionalistes amb aquell magnífic i grandios projecte d'En Jausely, contra el qual protestaren tants dels que ara criden contra l'Ajuntament, «perquè no fa res», projecte en l'elaboració del qual tant contribuí l'orador, projecte que quedà enterrat fins que ara algun dels regidors regionalistes l'ha fet desterrar.

El desaiguar

Després ens preocuparem del projecte de sanejament, i un dels primordials elements d'aquest problema és el del desaiguar; o sigui, el de construcció de clavagueres.

Aquest projecte havia estat oblidat, si bé no en absolut, pels Ajuntaments. En 1885 un Ajuntament, presidit pel senyor Coll i Pujol, feu unes bases i confeccionà un projecte de clavagueres—el cèlebre projecte Garcia Faria—aprobant en 1891. Aquest projecte era estudiat com s'estudiaven els projectes en aquell temps, mes hi havia errors, imposats sens dubte per l'administració, però que ajornaven «ad kalendas græcas» la seva execució, perquè topaven amb els obstacles de la realitat.

Aleshores es creà una oficina de clavagueres, però després de moltes intrigues i petiteses, quedà disolta.

Entraren els regionalistes a Cà la Ciutat i es trobaren amb una manera de construir clavagueres pel sistema rectangular, tal com es construïen a l'antigor, tal com les hem trobades a Empuries, tal com es construïen en temps de Sennaquerib.

Costà molt lograr que se suspengués l'execució d'aquelles clavagueres antiquades en les quals es deixava a l'aigua la missió d'anar obrint pas per sí sola a l'evacuació de la brutícia.

Es creà una oficina tècnica, però aleshores començaren de comparèixer aque-

lles persones que ho saben tot, que estan enterades de tot millor que els altres i que han vist que a Amsterdam, o a Brusel·les, o a París les clavagueres són fetes d'aquesta o d'aquella manera, sense tenir en compte que les condicions d'aquelles ciutats poden no ser i no són semblants a les de Barcelona

Apartats amb prou treballs aquests entrebancadors, reunirem tots els projectes de clavegueres que hi havia fets, i ens trobarem amb que n'hi havia un per cada un dels pobles agregats, i que l'execució de cada un d'ells representava un seguit de litigis per si lesionava o no tals o quals drets.

Per fi, i havent posat al davant de l'oficina tècnica un enginyer intel·ligent i resolt com el senyor Gustà, conseguirem que's fés un estudi gradual d'unificació de tots els projectes.

Construcció de clavagueres

L'«Anuari Municipal», llibre tan interessantíssim com poc conegut, ha anat publicant d'any en any la feina que s'ha fet. Aleshores hi havia només que 65 kilòmetres de clavagueres construïdes, recordant-se algunes del temps de Scipiò; altres de l'Edat Mitja; i per que's vegi el que representaven aquells 65 kilòmetres, cal fer present que hi havia al mateix temps 111 kilòmetres de tranvies.

La qual cosa vol dir que una gran part de la ciutat no tenia clavagueres de cap mena, ni velles ni noves. Sans, Sant Gervasi, Sant Andreu, Sant Martí, no'n tenien ni una.

Es començà de fer feina poc a poc, estudiant la construcció per conques, segons un plànol racional basat en la topografia. I cal fer remarcar això, perquè ara, amb motiu de la campanya de que s'ha parlat, algú ha dit que les clavagueres s'havien construït sense plànol!...

L'anuari de 1906, pàgina 380, consignava els resultats d'aquesta primera empenya, i així els ha anat signant cad'any, trobant-nos avui amb que està acabada quasi tota la xarxa de la ciutat nova i en construcció la renovació de la ciutat vella.

Els criticadors

Vindran, no obstant, aquests crítics professionals, aquests crítics que somriuen amb posat de suficiència, i diràn que una clavaguera sense aigua és més perjudicial que profitosa...

Però a qualsevol se li ocorre que abans de portar l'aigua és precis construir el conducte per on passarà l'aigua, perquè sinó, passarà com a Vich, on es preocuparen primer de la qüestió de l'aigua i n'hi abocaren en tal quantitat, que han convertit en pantanós un terreny naturalment sec.

L'Associació d'Arquitectes organitzà un passeig per les clavagueres. Uns 40 o 50 arquitectes en recorregueren una gran extensió, i encara que és de presumir que'ls arquitectes tenen el sentit de l'olorat, al menys, com la generalitat dels altres homes, és cert que's passejaren per aquelles clavagueres, que fins hi donaren una conferència sense que'ls molestés cap mala olor.

Els clavaguerons particulars

Es que les clavagueres es mantenen en un estat de netedat com molta gent no's pensa ni s'imagina. Per les clavagueres pot transitar-s'hi sense por de embrutar-se, sense cap incomoditat.

L'incomoditat procedeix dels clavaguerons particulars que estan en condicions detestables. Molts propietaris hi ha que no volen, per estalviar-se el gasto, que les seves finques desaigüin a les clavagueres, i així mantenen el sistema

antic de pous cegos i dipòsits, infeccionant el subsol i no contribuint amb la seva aigua a augmentar la corrent que circula per la clavaguera. Es a dir, que la col·lectivitat no coopera a l'acció i als esforços de la municipalitat.

Vegi's, doncs, com vàrem resoldre aquella primera part del problema del sanejament de la ciutat. Es cert que manquen encara coses; és cert que manquen detalls complementaris, com per exemple, un sistema racional de ventilació de les clavagueres.

S'ha parlat de la conveniència de fer tubus de ventilació que de les clavagueres vagin fins al cim de les cases. A les ciutats del Nord, el problema s'ha resolt, perquè la construcció de les teulades, on no hi va ningú, permet fer-hi desembocar els tubus procedents de les clavagueres.

Aquí, on domina el terrat transitable, el problema és més delicat. Aquí es procura tapar les conduccions que vagin a la clavaguera i fins veiem que en èpoques com la present, surten una pila de inventors, que no troben el millor medi que tapar l'imbornal, com si tapada la pudor ja estés resolt; com si la brutícia, al no exhalar-se, no produís fermentacions doblement perjudicials.

Una de les altres coses que s'han de resoldre, és també l'allunyar els desaiguats generals de les clavagueres.

L'aigua

Una altra part del problema de sanejament de la ciutat, és el de l'aigua per beure. També va ser emprès pels regionalistes, que, a l'arribar a Cà la Ciutat, es trobaren amb un fet que ara no ha sigut recordat i que deriva la responsabilitat cap a entitats que no són l'Ajuntament.

L'Ajuntament pren la seva aigua

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per subscripció, pagament a la bestreta

Rústega . . . . . Ptes. 35
Tela 45

Acabat el temps de la subscripció la obra valdrà

Rústega . . . . . Ptes. 45
Tela . . . . . » 05

d'uns pous situats a Montcada, prop del Besós.

Però la propietat d'aquests pous havia estat posada en dubte pel Govern, en virtut d'una R. O. de 1893. ¿Qui instigà al Govern? Fà de mal dir, però és lo cert que fins a 23 d'abril de 1910 no fou reconeguda la propietat municipal, i si l'Ajuntament hagués fet conduccions per aquella aigua, s'hauria exposat a fer-les per una aigua que el dia menys pensat hauria resultat que no era seva.

Tant era així, que quan al construir-se l'aqüeducte de Montcada havia de atravesar una carretera o un ferrocarril, els organismes oficials deturaven indefinidament la concessió del permís.

També trobaren els regionalistes com herència la construcció d'aquell aqüeducte, que té una extensió de més de 6 kilòmetres, atravesant terres, que posaven a prova la paciència i la capacitat dels enginyers, perquè eren unes capes de terra dolenta, que deformaven les voltes i obligaven a apuntalar els pous.

Fou evidentment un erro la construcció de l'aqüeducte, però el trobarem començat, i lo més pràctic era acabar-lo. Encarregarem, doncs, un projecte de màquines elevadores, de canonades i de dipòsits purificadors, que pujava a uns 3 mil·lions.

Els concursos d'aigües

Però tot això no's podia fer fins que l'Ajuntament fós senyor de l'aigua, és a dir, fins a 1910. Nosaltres havíem plantejat el problema amb més amplitud: nosaltres ens trobarem amb un concurs d'aigües ja començat.

Anteriorment se n'havia fet un altre que havia donat per resultat acordar l'adquisició d'unes aigües de Garraf, a condició de que el concessionari havia de fer unes obres que separessin l'aigua dolça de la del mar. Aquestes obres no varen ser fetes i, per lo tant, el concurs aquell quedà finit, l'Ajuntament restà lliure i n'obrí un altre, que és el que nosaltres trobarem en curs.

D'aquest concurs en traguèrem el convenciment de que lo més pràctic era la construcció d'un gran llac a la conca del Ter i d'un altre a la regió del Montseny, llacs que devien servir per a assegurar l'aigua als usuaris i portar la restant a Barcelona.

¡Què vàrem haver dit! Immediatament esclataren protestes, brollaren suspicacies, vingueren discussions interminables i s'exigiren tantes i tantes garanties, que no's pogué realitzar res.

En això morí el concessionari, senyor Durán i Gost. Els seus hereus gestionaren una solució; s'hi ficà pel mig una societat anglesa; en un viatge que vaig

fer a Anglaterra, vaig ésser invitat a veure l'assortiment d'aigües a Liverpool, a Birmingham, a altres punts, pel sistema de llacs, de manera que allà havien realitzat feia temps i amb gran senzillesa el que aquí deien que era irrealitzable, perquè la gent d'aquí, que no ha vist més llac que l'estany de Vallvidrera, no sab la facilitat amb que es pot fer un llac de 7 ó 8 kilòmetres, no més barrant el pas de l'aigua.

Quan les gestions acabaven, començaven les del famós Gonçal de Rivas, i d'aquell altre projecte ja no se'n parlà més.

Seguiren les peripecies, fou nomenada una comissió i quan estava a punt d'arribar a un acord... el Govern en nomenà un'altra, que és la que ha actuat fins ara.

L'immensa majoria dels barcelonins, no s'han prè el treball d'examinar ni fullejar els llibres on es conté el treball de la comissió. Es desconeix el problema, però s'ha fet una campanya en contra. No sé si aquest darrer projecte ha fracassat. Sé que és a «estudi» del ministre, és a dir, que és als prestatges del ministeri, on s'hi podreixen tantes coses importants. Si s'ha d'esperar que ho «estudi» el ministre, encara n'hi ha per molt temps.

L'acció dels propietaris

Però, el portar aigua, resol el problema del sanejament? Falta la tercera jornada, la més dura. El portar aigua pot molestar a alguns que hi són interessats; el fer lo últim, ofèn a tothom, però precisament per això és patriòtic prevenir-ho i preparar-ho, perquè de no fer-ho així, de quedar a mig camí, veurem com es repeteixen periòdicament aquestes malalties, exactament com es repetien les febres a l'Edat Mitja.

Això que falta fer, ho han fet els nord-americans a Cuba, ho ha fet la autoritat berlinesa a Berlín.

I no és pas un sistema de gran complicació. A Berlín, ho han resolt amb un senzill ban; un ban que decreta que tots els propietaris estan obligats a presentar un projecte de sanejament de sa casa, de concert amb unes bases que regulen la construcció de clavagueros, de sifons, la distribució de tubus, la supressió de dipòsits, la dotació d'aigua, etc., etc.

Totes aquestes mides les tenim aquí senyalades i prescrites per les Ordenances Municipals, i sols es necessita una mà de ferro que les faci complir. Però, ai del qui ho faci! Ni fugint s'escaparia de les iras del propietari que és veié obligat a fer despesa, i molt més, del «pobre propietari» que tingués la des-

gracia de tenir 20 cases, i al qui la despesa li pujaria tant... (Rialles.)

Jo no aconselleria pas a cap partit polític que ho emprengué; podria comptar amb una derrota segura a les eleccions vinents, i el menys que dirien al proposar una millora, és que els regidors tenen una comisió de tant per metre... Però no fent-ho així, serem una ciutat bruta i tindrem la repetició de les malalties actuals.

Hi ha molts més clavagueros que clavagueres. Què en treurem de tenir lès clavagueres nètes si els clavagueros són infectes? No hi haurà carrers sense mals olors mentres no s'arreglin els clavagueros particulars. Tot el treball de sanejar l'aigua serà inútil si va a parar a dipòsits bruts, infectats i mal col·locats.

Aquí es pensen molts que l'higiene és una rentada general, quan això no és més que un paliatiu. Aquí tenim uns repartidors, dels quals va l'aigua a les cases: aquests repartidors—dels quals ja no se'n parla en cap llibre modern—són els mateixos que usaven els romans, i col·locats de tal manera que un empleat brut por infeccionar l'aigua de tota una zona de ciutat.

Cal parlar clar

Tal vegada ningú del Municipi actual pot tenir coratge per a emprendre aquesta tasca, però és patriòtic parlar clar i dir als protestaris que fou l'Ajuntament de 1902-1903, l'únic en que els regionalistes hem tingut una majoria precaria, el que plantejà aquests problemes i emprengué sa resolució.

El de 1904-5, tingué una majoria radical, com també part del de 1906, en que's formà una majoria circumstantial solidaria, fins 1909, quan tornaren les majories lerrouxistes que han durat fins al present.

Acabo, doncs, dient, que recaigui la gloria pels que han fet alguna cosa, i just és que se'n duguin la responsabilitat els que siguin responsables.

* *

Tal fou la conferencia clara, concisa i convincent que nostre eminent amic, deferint al prec de la benemèrita Jovenut Nacionalista, donà a la gentada que s'aplegà al local de la Lliga Regionalista, la qual escoltà al conferenciant amb una atenció intensa i el saludà al final amb una xardorosa i interminable salva d'aplaudiments.

Olimpica VI de Píndar

Per Agesia de Siracusa

vencedor del carro de mules

Sobre columnes d'or
el porxe ben-murat de la demora
una vegada dret, farem
com en bastí un palau meravellós;
a l'obra començada
cal posar-li un frontó lluny-relluent.

I si ell era vencedor d'Olimpia, i
sacerdot del profètic
altar de Zeus a Pisa, i fundador
d'una colònia de l'il·lustre
Siracusa, quí himne
defugiria un tal baró
si s'encepega amb els amables cants
dels ciutadans desenvejós?
Sàpiga el fill de Sòstrat
que dins aqueix tapí
té el peu benavirat. La reeixida
sense perill no és de cap preu
ni en terra ni dalt les conques naus;
però són molts que se'n recorden
si un s'afadiga per un' obra bella.

Agesia, se t'escau
la lloança que li venia en llengua
tant justament a Adrast, per l'adiví
Amfíarau, fill d'Oicleu,
llavors que la terra l'engolia
ell i els seus cavalls llents.
Ja les set pires dels morts arimades
va dir a Tebas el Talaionida
tals paraules com aquestes:
«Enyoro l'ull de la meua host,
ensems bon adiví
que bo en lluitar de llança».

Això també és avinent de dir-ho
del generós Siracusà
que canto en aquest comos.
Tot i no sent gaire disputador
ni amic de fer la meua,
pel magne serment que he jurat
jo li'n daré testimoni palès:
i les Muses de veu melodiosa
prou que me'n seràn grates.

O Fintis, au, junyeix-me desseguida
les vigoroses mules,
menem dins una via clara
el meu carro, que jo vull pervenir
fins al mateix origen
d'aquests herois. Elles més que no d'altres
sabràn guiar-nos per aquest camí:
que elles corones han rebut a Olimpia.
Siguin-los doncs de bat a bat obertes

les portes dels himnes: que avui
cal i és el temps d'anar dret a Pitana,
vora'l corrent de l'Eurotas.

La qual, d'amor unida
al Croni Poseidó, diu que infantà
una filla cabell de violetes.
Ella però dugué secreta al sí
la concepció virginal;
i en arribant el més assenyalat
encomanava a servents el nadó:
que sigüés dut a l'heroi Elatida
que a Fesana era rei d'Arcadians,
i s'esqueia a habitar vora l'Alfeu:
perquè ell l'hi captindria.
Allí nodrida, d'Apol·lío
gustà per vegada primera
la dolça Afrodita.
Més no enganyava pas Epitos
gaire temps, ni pus abscondia
la divina sement.
Sinó que tancant dins el cor
la inexpressable ira,
ell se'n partia amb pressa dalerosa
dret a Pito, per consultar-ne el déu
d'aquella feixuga dissort.
I ella, amollant un dia
el cenyidor de púrpura
i el canteric d'argent,
sóta un racés ombrívol
deslliurava un infant de ment divina.
I el déu que té la cabellera d'or
posà al costat de la partera
la benèvola Ilitia i les Parques.
Així íam sortí de la sina
a la llum en amable infantament.
Ella el jaquí a terra, tota
sospirosa; però per volença
divina dos dragons ull-atzurats
el nodriren sol·lícits
del suc immaculat de les abelles.
El rei, noresmenys, en tornar
rabent de la rocosa Pito,
demanava a tothom de la casa
pel nin que Evadna ha degut infantar.
«Perquè Febos—digué—li és pare.
Ell té de sé entre tots els homes
assenyalat adiví; ni jamai
s'estingiria la seva niçaga».
Així parlà. Més ells juraven ferm
de no haver sentit ni vist
cosa del nadaló. El qual cinc dies
feia que era amagat a dins del jonc
i la bardica densa:

i les violes li banyaven
 el tendre còs amb el séu llengoteig
 d'or i de púrpura. Perxò la mare
 declarà que tot temps nomís
 aquest nom d'Íam immortal.
 Quan collí 'l fruit madur
 de la jocunda juvenesa
 de corona d'or, se'n davalla
 al mig de l'Alfeu i hi invoca
 el potent Poseidó, genitor séu,
 i el que porta l'arc d'or, patró de Delos
 bastida pels déus, implorant
 —que la nit ja era a plè aire—
 damunt del séu cap una glòria
 benefactora de les gents. Respòn
 la paterna veu parladora
 de veritat, i diu: «Aixeca't, fill,
 i vés seguint ma veu fins a la terra
 comuna a tots els homes».
 I arribaren plegats a l'espada
 roca del noble Crònida.
 Allí li òtorgava
 el tresor doble d'adivinació:
 llavors oíria
 la veu d'engany ignoradora;
 i après, quan Heracles, ardit
 escometedor, venerable
 brot dels Alcèides, vindria
 per fundar-hi en honor del séu pare
 la festa on els mortals s'amunioren
 i el magne rite de les lluites,
 encomanava-li llavors
 d'establir un oracle al bell cim
 de l'ara de Zeus. Des d'això
 té tanta anomenada entre'ls Hel·lens
 la gernació dels Iàmides,
 i riquesa també se'ls afegia.

Els qui hōnoren les virtuts
 caminen a una via esplendorosa.
 Són les obres que'ns fan la coneixença
 de cadascú; però l'inquina
 de l'enveja es sospèn al damunt
 dels que un dia han estat davanters
 en menar tot entorn la carrera
 de dotze toms, als quals la veneranda
 Gràcia destil·la una gloriosa
 gençor. Si és veritat, Agesia,
 que'ls teus avis materns, habitants
 al peu de les muntanyes de Cil·lena,
 han ofert molts ingenus sacrificis
 molt piadosament a Hermes,
 nunci dels déus, que governa la sort
 de la lluita i els premis, i hōnora
 l'Arcàdia, terra de barons valents:
 ell és, O fill de Sòstrat,
 amb el Pare senyor del tro roncer,
 qui duia a compliment ton bon atzar.

Em sento damunt de la llengua
 com una esmoladora aguda,
 la qual a plér meu s'arrocega
 cap a mí en un bell flum de murmuris.

La mare de la meua mare,
 la ben florida Metopea,
 era també Stímfalida, i ella
 infantà Tebas, domadora
 de corcers, d'on jo bèc
 l'aigua amorosa, jo que tixo
 pels braus barons mon himne virolat.

Excita ara els teus companys, Eneas,
 que de primer celebren
 Hera Parthenia, i après
 palesin si escapem a dreta causa
 del vell afront de «porc beoci».
 Perquè tu ets nunci fidel,
 mitjancer de les Muses
 de bella cabellera,
 vas suau d'amarar-hi els cants sonors.

Digues que s'enrecordin
 de Siracusa i d'Ortigia,
 la qual regeix amb ceptre pur
 Hieró, tant mesurat de pensaments,
 tant devot de Deméter peu-vermella,
 i de la festa de sa filla
 que duen cavalls blancs,
 i de la senyoria
 de Zèus Etnià. Prou que les lires
 harmonioses i els cants el coneixen.
 Que mai el temps esmunyediç
 no traspalsi la seva benaurança.
 Que ell aculli amb afable
 contentament aquest triomf d'Agesia,
 el qual de l'una patria
 avença cap a l'altra patria, els murs
 jaquint de Stímfal, mare
 de l'Arcàdia, on pasturen bells ramats.

Ben bé que vénen dugues àncores
 per aviar-les de la nau lleugera
 quan fa una nit d'hivern.
 Que un déu propici arrangi
 magnífic el destí de tots dos pobles.

I tu, rei de la mar, espòs d'Amfitrite,
 la de filosa d'or, tu dóna a Agesia
 navegació dreturera, de penes
 fòra; i vulgues també
 la joiosa ufanar flor dels meus cants.

C. RIBA-BRACONS, trad.

LLETRA XI

A *Xenius*

No més tornant noi, no més cobrant el sentit de poesia, podríem retrobar l'esperit de *casa* habitant en coses tant lleus: tota la festa de Sant Josep, en la plata de crema que era sol de la natura, lluisor de l'or del benestar, clariana del cel de la il·lusió, posada sobre la taula del menjador de casa l'avi; el secret expressiu del Nadal en el ram olors de jonquilles i nadales que hi feia claror.

També eren essència de casa, en un moment de gràcia, l'aroma que de la noble fusta fosca dels mobles i portes d'aquest menjador transpirava, alternant amb les airadetes de terra fresca que entraven del pati jardí, per dugues grans vidrieres obertes a la clemència humida del cel estiuenc, al moment que el nin arribava amb els seus de l'estació tornant de l'estiu a les vores del Ter, o de la torre avial entre l'atmosfera agrelleta de les vinyes, sota l'alegra incandescència de plata i colors clars del cel del Llobregat. Per a inculcar-vos-ho com hi havia el sentiment renovat de casa, punyit d'unes recances, però amb aconort de sorpreses, en les olors del pis avial al retornar a Barcelona, i com elles és feien espirituals en el nin, tot sent objecte d'un sentit tingut per rudimentari, bé caldría, sense perdre la mica de traça de dir d'avui tornar a minyonesa.

Mes, no penso en les olors de casa an aquella hora del retorn que ara no em comparegui la claror de casa. En aquest sentir que tot plegat era com una aspiració dels pulmons de l'ànima aneu a saber en quina de les sensacions s'ajocava el secret del sentiment casolà.

Claror del pis a l'hora del retorn, claror mimvada en vist la que havia deixada en el gran cel brillant sobre vinyes, eres, arbres clars del riu allà baix, velant amb la densa incandescència rossa i emperesida de l'istiu els grans cossos jaents de les serres d'Esplugues i Sant Pere Màrtir, la muntanya de Sant Ramon. O en vist l'altra claror de Sant Joan de les Abadeses, que baixant de les grans muntanyes rosses encelades, tant que ja semblen de l'aire, queia a la gran conca on corre el riu, criador d'arbres polits, i pujava a alegrar les muntanyes més baixes, pròximes del riu en aquell indret, les oloroses, les de cabellera de gleba, que se'ls hi coneix un humor liquid i no igni, on encara hi arribava la olor de pa humil i de llenya cremada

del poble. Ai, el sentiment de casa de quin moment definidor vivia a l'hora que el nin arribava a Barcelona retornant d'aquells llocs. Claror, aroma, expressió de casa...

Conort de sorpreses: a un recò extrem de la galeria del pis de l'avi, hi havia un armari estret obert a la paret mateixa; tenia una subdivisió baixa, a la nostra alçada, on les meves tíes solien posar-hi tot allò que és un tresor pels nins: catalegs, cromos, il·lustracions, papers de colors que amb la meua germaneta en retallavem paperets per al dia de Corpus. Obrir aquell armariet que tenia reconadetes de paret i una

claror pròpia, talment com una caseta amb dos pisos, i tornar a veure les menuderies, gairebé és podria dir veure-les noves, era una sorpresa conortadora. Conortadora, si, perquè mentrestant un rosec em treballava endins, que jo per a no caure'n malalt devia fer per manera d'abstraure, i era aquest rosec, des de certa edat, el retorn imminent al col·legi, on mai no poguí trobar-m'hi a casa, ni fer-me un plaent parentiu de mestres i companyons. Car l'esperit potser té plecs secrets que neixen amb la criatura, i potser moren amb l'home després d'haver donat una expressió peculiar a tot ço que és acte del seu esperit.

En la lletra vinenta us parlaré d'aquest col·legial rebel, oblidant que vos teniu antipatia a la literatura de confessions.

JOSEP LLEONART

De l'Obrer

L'eterna potencia de Deu va produir-se a l'exterior, sobre el no rès, i en sorgí tota materia.

La terra fou buidor i solitud i els fasos damunt la boca dels abims; i un vent de Deu corria de ací d'allà remouent i fecundant les ondes càdiques.

Fins que la terra fou perfecta i acabada, eixida de les mans del Suprem Omnipotent, qui hi posà tota mena d'atractius: al cel ocells, peixos al mar; muntanyes punxagudes i planes obertes, amb abundor de plantes i d'arbres formosos de forma i bons al paçadar, pels llurs fruits opulents.

En mig d'aquell paradís de voluptats, hi va posar Deu l'home, que crià a semblança d'Ell; mascle i fembra va criar-los, perquè tingués companyia l'home sobre la terra.

El goig de la vida era digne del mateix Deu, qui es passejava junt amb ells, mascle i fembra, prenent la fresca, sota les luxurians arbredes de l'Edem, a l'hora del mig dia.

Mes vingué un jorn: i l'Enemic, qui havia enveja, per tal de que l'home era sortós, mentres ell fou damnat, va valer-se de la serp, per a fer menjar a Eva del fruit de l'arbre vedat, l'arbre del saber bé i mal.

I aquell jorn no comparegueren davant Deu a l'hora del mig dia per a passejar-se dessota l'ombra frescal dels arbres de l'Eden; perquè tingueren de ser cridats, i els fou descoberta la llur desobediència; i caigué sobre d'Ells, i damunt tot fill d'Eva la gran damnació.

I allavors, Jahveh feu comparèixer un

àngel amb espasa flamígera per a que guardés la porta del paradís del plaer, d'on fou llençat Adam, junt amb la seva muller, per a que treballés la terra de la qual fou tret.

Veus-aquí com l'home, havent estat llençat de la vida del plaer, fou destinat a treballar. I de segur que, encara que per son pecat de desobediència no s'hagués fet mercedor de la pena d'expulsió, l'home hauria hagut de dedicar els dies de la seva vida mortal en treballs, no en càstic ni per a fer mèrits, sinó per que la terra donés els fruits convenients segons les estacions; és clar que aleshores el treball no hauria sigut penós, ans el contrari, deuria haver constituït una mena de plaer, deuria haver estat com una mena de joc amb la natura. Així opinen alguns comentaristes de les Escritures Sagrades.

El treball, tal com després ha vingut succeint-se, sembla talment una maledicció. Els primers temps degué, encara, ser plàcida cosa; car la terra, fecondíssima, no es dolia amb prou feines de la maternitat.

Mes, tantost l'humanitat veiem-la, com ens en parlen les històries i els monuments, així ja nombrosa, formant pobles, o nacions, o tribus, ja hi trobem el flagell de la divisió d'homes; aqueixa malhaurada divisió, qui arriba a assolir la furia d'antagonisme orb, i que tants mals ha fet sempre en tot país i en qualsevulla generació i temps.

Els uns, fruit del benestar de l'abundor; regalant el còs amb tota mena de plaers; vivint en platxeria, que procuren no inte-

rrompre, i pensen dintre sí, i en tenen el cor plè, de que la terra és feta per a la llur possessió. La nit els és propícia, per tal com la fatiga del treball del dia no els laça, i gosen d'aquella meravellosa cosa qui porta la nit a tota voluptat. Els matins, el sol que surti i s'escampa arreu; i els camps que brunzin, i les muntanyes que cantin; no hi fa rès; ells són dorments..... cansats de fruir d'una faisó, cerquen l'altra.

Al temps antic trobareu aquell home, qui frueix de la possessió de la terra, com és el rei i l'ídol, al cor del boscatge. La seva estada, com una gran barraca; amb grans penjolls de robes tant formoses, que semblen troços de natura mateix, pels llurs colors trets dels ocells i de les besties més vistoses. Unes serps enormes s'enrosquen amablement en barres d'or; grans pells de tigres i de lleopards li serveixen per a no fer-se mal als peus, daurats i lluents, l'orífany hi deixà caixes d'ivori. Ell, el potent, com un déu en mig dels séus, té el gaudiment de l'aubriagança qui mai no finisceix, entre la sentor dels perfums dels bàlsams, i de les adoracions dels incens, i de les caricies de les fembres, qui hi són en gran nombre, i de molta varietat; i les llanerositats del vi escollit.

Després aquell home, el qui frueix de la possessió de la terra, és el senyor del magnífic palau, on l'art i la maestría, i l'esperit de la bellesa subjectaren l'aspror indòmita de la pedra per a abellir en formes formoses. El palau és a la ciutat, entre el luxe de l'urb, on tota mena de persones hi té sojorn, fins d'altres països estranys; al costat d'altres palaus, se'n gosa de ser més opulent i gran. Els marbres, i les pedres bones, i les fustes qui són dutes de terres llunyanes, no n'hi fan poc de faust. Aquells cavalls, tant polits i lluents, qui porten ferradures prenades, fan veure com llur senyor és persona de grans valiments.

Els altres, junyits al treball; lluny de la possessió de la terra; més aviat és la terra qui a ells els té posseïts. Cada moment de gaudi, els és una mar de suors; el pa dur, i amarg i escàs, el mengen sense repòs, que'l treball els espera altra vegada, i fins aquell bon moç, sembla se'ls vulgui escapar de la boca plena de fam.

Els van pel món, sens altre conort que la consciència de la seva sang; no tenen rès més que la força de llurs braços, i la voluntat dels dies futurs, qui potser seràn més propicis, de grat o per la violència; car hom és prest a violentar, quan natura es fa la distreta.

Els són molts, tots sortits de les entranyes de la disort, qui és mare excessivament prolífica; semblen escupits de la terra, a l'etzar d'inconcients destinacions. Aixís ells pensen, i mañeeixen de la vida qui els és tant penosa. Mes, gran ventura tenen com saben fer-se en l'esperança i fiten els ulls enllà, com si hi vegessin un troç de possessió qui se'ls ofereix per al goig.

Els passen pel món, incerts de la vida sense ruta; menjen de les fruites qui troben pel camí; a manca d'altre, també saben menjar de pedres i de pols. Quan morin, deixen dones i fills; més miserables qui han d'anar degenerant, encara; no hi fa rès, però; ells volen tenir dona i volen tenir fills; santa voluntat! Es que esperen, i sotgen al fons dels dies futurs, la renovació de la raça; i ells, els nats de la

dissort, pensen i amen els més remots fruits de llurs generacions. O, escupits de la terra, llençats a l'albir d'una mala ventura; però mai no foren innobles ni egoistes; ells ofereixen i donen tota la sang per als qui han de venir, que ells ja no podràn conèixer.

Ara ja entra a la ciutat ell; és l'obrer. També sab tenir casa; però és humil, i lluny del palau d'aquell qui té la possessió de la terra. Després de caminar d'ací d'allà, per camins llargs i penosos, ha trobat un redós; un redós per treballar! Quan serà finit, repdrà un altre èxode, terres enllà, fins que torni trobat qui vulgui la bona voluntat dels seus braços forçuts i pletòrics d'una virior sarcàstica. Darrera ell, segueixen la seva dona i els fills, amb el miserable fat de la pobresa; tornaràn a menjar de les pedres i de la polç dels camins.

Mentrestant l'altre, aquell qui té la possessió de la terra, és tranquil i reposat, i es breça en l'oreig suavíssim de l'abundor, qui gita fora l'engoixa.

LLUIS BERTRAN I PIJOAN

(Seguirà).

La Creu de Matagalls

La primavera passada, l'Abril darrer, van complir-se cinc anys que'l turó de Matagalls, un dels més altius del Montseny, havia perdut la seva Creu santa i beneïda. I d'allavors ençà, cada volta que trescava per les seves valls, sempre fresques i ombrejades, i no veia la silueta de la Creu, la meva ànima sentia la fredor de la tristesa, i el cor l'anyorança de la Creu perduda en l'alta soletat. I recordava jo la Creu on Crist morí en l'immensitat del Calvari, i que també es va perdre en les tenebrors del cim. Aquella, fou trobada per l'emperatriu Elena, mes la Creu de Matagalls, ja no la podia trobar ningú enlloc, ni al plà ni a la muntanya, perquè havia desaparegut per sempre... Un mal

llamp, en diada de tempesta tenebrosa, l'havia esmicolada de dalt a baix.

Cinc anys ha estat el Matagalls sense Creu, sense el símbol diví on Jesús va redimir els homes! Cinc anys que aquest cim gegantí no ha semblat el mateix que immortalitzà el més gran dels nostres poetes, En Verdager.

L'absència eterna de la vella Creu, no sols l'ha sentida el meu cor de jove, sinó que també l'han sentida les cases solitàries i els poblets d'aquelles valls quietoses. Però això jo, l'etern enamorat d'aquelles altituts, en jorns d'aquest istiu passat de bon matí, de l'hostaleria de la ermita de Sant Marçal, per encaminar-me al Matagalls alterós. I passant per ombre-

MOSAICS E F ESCOFET & C

Paviments Unitas

Barcelona

Ronda Sant Pere 8

jats corriols de faigs i avellaners, i atravesant el Pla del Parany, Coll ses Portadores, Coll de Pregòn i Collet de l'Home Mort, vaig arribar a les sis del matí, a la muntanya sospirada, que ja estava tota ametrada de sol.

Excelsa i llarga visió ofería el Matagalls en aquella hora plàcida del matí, que el Cel era puríssim, tot blau. Barcelona, la ciutat dels meus somnis i dels meus amors, s'obirava embolçallada d'un vel de verge, que semblava talment que volgués cobrir les seves miseries i les seves impureses. El Puigmal llunyà, tot blanc encara, es veia aplanat pel pes dels segles i de les llegendes. Montserrat, com sempre, agut i sever; i el Pla de la Calma, fred i rígid com un cadavre. I abaix, a la vall formosa, Viladrau, manyac i alegre, amb ses fagedes saturades de cançons de pastors i de rialles de dona.

Al arribar al cim de Matagalls, al baixar de dalt del matxo que resignat i sotmés m'hi havia dut, els meus ulls es posen fits en un altar de pedra, on les lletres esculpides diuen:

LA CREU DE CATALUNYA

(en el cim de Matagalls)

Catalans tots, de genollons en terra,
mirau aquí el signe de la Creu,
com de la Patria en la més alta serra
eixampla avui els braços,
per acostar-la amb tots sos fills a Déu.

Eixampla més tes branques gegantines,
amb tes ales soplujia els catalans,
la espanyola niuada i les veïnes,
abriga a tots els homes,
a tots la Creu de Crist ens fa germans.

Jacinte Verdaguer

I la Creu immortalitzada pel poeta ja no hi era. Aquells versos parlaven d'una Creu, que no podia eixamplar els seus braços, no podia fer-nos germans, perquè s'havia extingit per sempre més. Calia aixecar-n'hi una de nova.

Al cap de mitja hora de romandre sol vora aquell altar, dos pastors, ferrenys i salvatges, mes tots temorecs, lentament s'a-

tancen, i jo els pregunto: — De què vé, pastors, de què vé, que aquesta muntanya tant alta, que sembla que arribi al Cel, ne diguin *Matagalls*? I el més vell, respón: — Fa dos cents anys, senyor, que en aquest cim, la gent d'aquestes rodalies, hi sentien a cantar cada mitja nit, un gall embuixat, que omplia de basarda i de por totes aquestes valls. Passat algún temps, es va decidir, per esvair tant basardosa cantada, de pujar-hi a clavar una Creu. I d'aquell dia ençà, — segueix el pastor, — no es va sentir cantar més el gall, perquè la Creu era beneïda i el va matar. I aquella Creu, va ésser d'allavors ençà: *La Creu de Matagalls*.

No havien transcorregut encara cinc minuts que'l bon pastor m'havia contat l'origen del nom de Matagalls, que pel Collet de l'Home Mort, s'obira una corrúa de muls i un estol d'homes, que treuen de l'espessor dels ayets, un arbre llarg, tot pelat i

tot blanc. Darrera d'ells van tres sacerdots, i tots plegats avencen. Aquell arbre, és la nova Creu que s'ha d'aixecar en el cim. El sot ja està fet del dia abans. Només cal refondre en la fusta l'inscripció de IN HOC SIGNO VINCES.

Quan les lletres estan fetes i la data està marcada, la Creu s'alça majestuosa i solemnia, i queda imposant i immòbil, de cara a la Vall de Viladrau. Seguidament, el senyor Rector es posa el roquet i l'estola, i la beneeix i la besa. Tots nosaltres, amb la testa nua, l'envoltem i aixequem a Deu una oració de fe i d'amor, perquè aquesta nova Creu sigui eternament santa i benefactora per les valls montsenyenques.

I ara, Deu ho faci!, que també sigui pròdiga per nosaltres, els qui a l'istiu anem a les asprors del Montseny, a embaumarnos de repòs, de bellesa i de salut.

EMILI POLIT

De la Premsa

FRANCIA

Derechas e izquierdas

Vamos a hacer algunas breves consideraciones sobre el aspecto ideológico de la guerra, con relación a España. Hablaremos con entera imparcialidad. Lo prevenimos así tanto a los amigos de Francia como a los parciales de Alemania. A medida que va transcurriendo el tiempo se nota en España cierta desorientación respecto a las consecuencias políticas que la guerra pueda tener para nosotros. En grandes líneas se puede decir que actualmente las derechas están de parte de Alemania y las izquierdas de parte de Francia; pero comienza a reinar cierta incertidumbre entre partidarios de una y otra nación. Se ha dado el caso, por ejemplo, de que un espíritu revolucionario como Pío Baroja, el espíritu más revolucionario de la literatura española actual, haya publicado un entusiasta artículo declarándose partidario de Alemania; y, por otra parte, conservadores prestigiosos se muestran amigos de Francia. Antes de pasar adelante será curioso que veamos cómo en Francia se plantean el problema, respecto de Alemania, los conservadores y los monárquicos. Hace pocos días, el 3 de Noviembre, *L'Action Française*, órgano de los legitimis-

tas, publicaba un artículo de uno de sus más prestigiosos redactores: Jacques Bainville; artículo titulado *El nacionalismo Alemán*. El autor del trabajo, considerando la formidable lucha que mantiene Alemania con casi toda Europa y dado el entusiasmo con que la totalidad de la nación se ha asociado a la lucha, veía la posibilidad de que, vencida Alemania, quede en el pueblo alemán un ambiente y un sedimento de heroísmo y de epopeya que sea, por su exaltación y por su deseo de desquite, un serio peligro para la futura paz europea. Surgiría consecuentemente en el pueblo alemán un patriotismo comparable al que animó en Francia a los republicanos y a los bonapartistas después de 1815. Los publicistas franceses que esperan que el espíritu revolucionario pueda causar en Alemania una seria conmoción con motivo de las contingencias de la guerra, están en un profundo error. La Alemania actual es una Alemania liberal; es la Alemania derivada del espíritu de la Revolución francesa, la Alemania cuya unidad fundamental comenzó a crear Napoleón I con su invasión. Antes de 1806, de los 360 pequeños Estados que formaban Alemania, Napoleón

ROYAL

• Cada tarda Tè-concert • Souper-concert a la sortida dels teatres •

RESTAURANT * Menú des de 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquetes i lunches

suprimió más de 300. Doscientos principados constitufan la Alemania del Sur Napoleón hizo de esa muchedumbre de pequeños Estados sólo tres: Wurtemberg, Baviera y Baden. La derrota alemana de Jena en 1806 fué la aurora de una Alemania grande. Más tarde, como ya hemos dicho en el artículo anterior, Sadowa, que fué una victoria para Alemania, completó el movimiento iniciado en Jena. En resolución, se puede decir que a las ideas de la Revolución francesa y a la obra de ejecución de esas ideas, realizada por Napoleón, debe Alemania su engrandecimiento moderno. Por lo tanto, según el razonamiento del periodista a que nos referimos, la Alemania presente está en contraposición con la Alemania feudalista y conservadora anterior a la Revolución francesa, y es, en su espíritu actual, profundamente innovadora y liberal. «Lógicamente—dice Bainville—, nuestra táctica debe ser apelar al viejo espíritu germanista, en contra del presente espíritu revolucionario de Alemania.» Sí; se cometería un profundo error creyendo que el espíritu revolucionario puede disociar a Alemania. «Se cometería—dice Bainville—un grave error al esperar que esa idea, liberal y revolucionaria, disociará el Imperio alemán, puesto que precisamente y por el contrario, es de esa idea de lo que ha nacido el Imperio, puesto que la unidad se ha hecho en contra de la antigua constitución, en contra de las antiguas leyes y de las antiguas costumbres de Alemania y en contra de las dinastías reputadas por reaccionarias, puesto que esa unidad ha sido hecha aun contra los conservadores prusianos, como lo atestiguan bien elocuentemente las *Memorias*, de Bismarck.» «A los antiguos elementos tradicionales—añade el autor—, a eso que Bismarck llamaba las *fuerzas centrífugas de Alemania*, es a lo que nosotros debemos apelar. *El interés local*: he ahí un medio serio de operar sobre el espíritu de los alemanes.»

Así razonan los conservadores y monárquicos en Francia. Pero ya decía Pascal que «verdad del otro lado de los Pirineos, y mentira de acá».

El punto de vista de las derechas españolas es muy distinto del punto de vista de las derechas francesas. Alemania, para los tradicionalistas españoles, es un Estado conservador y tradicionalista. No hablan las derechas españolas ni se refieren a la Alemania anterior a Jena y anterior a Sadowa, sino a la Alemania actual. Ahora bien; el triunfo de Alemania ¿qué consecuencias ideológicas y políticas podría tener para España? Aunque otra cosa crean las derechas, es un poco aventurado el conjeturarlo. Nosotros sinceramente creemos que tradicionalistas y conservadores españoles acaso pudieran sufrir una profunda decepción. Hay un hecho significativo en el que no se ha parado toda la atención que el caso merece. Sin embargo, debemos meditar sobre ello. Nos referimos al llamado monumento a Ferrer, erigido en Bruselas. El lector sabe que todos los derechistas españoles han clamado por la destrucción de ese monumento. Alemania no debe ignorar esa aspiración de los tradicionalistas y conservadores españoles. Las clases directoras de Alemania deben estar advertidas de ese movimiento de una gran parte de la opinión española. Pueblo reflexivo y avisado como es Alemania, no podemos suponer que para él haya pasado inadvertido este anhelo que se ha producido en España. También debe estar advertido

do el pueblo alemán de la grande, de la fervorosa, de la entusiasta simpatía con que las derechas españolas se han puesto a su lado en el actual conflicto. Pues bien; aquí del hecho significativo a que aludíamos antes: ¿cómo Alemania no ha tratado de corresponder a la adhesión cordialísima de las derechas españolas destruyendo, no ya ese monumento en su totalidad, sino la parte que en él hay dedicada a España? ¿Habría nada más fácil para el gobernador alemán de Bélgica? Y ¿no se daría con ello una muestra de estimación y de gratitud a estas derechas españolas, que con tanto entusiasmo están haciendo la causa de Alemania? A nosotros nos parece todo esto lógico, natural y sencillo. Sin embargo, el monumento continúa en pie en Bruselas, es decir, no el monumento, sino, como hemos dicho, una parte de ese monumento, que es lo que nos afecta a los españoles. ¿Por qué Alemania no ha correspondido al clamor, a las aspiraciones, a los anhelos de los tradicionalistas y conservadores españoles, de los entusiastas partidarios de Alemania en España? Este es el problema que conservadores y tradicionalistas españoles deben pararse a meditar. Para ayudar a resolver esta cuestión aduciremos algunos antecedentes interesantes.

En el artículo anterior hemos recordado la política que Bismarck siguió respecto a Francia después de 1870. No cabe sobre este particular ninguna duda. Lo atestiguan así las *Memorias* del príncipe Hohenlohe, primer embajador de Alemania en París después de la guerra; lo atestiguan así también las *Memorias* de Gontaut-Biron, primer embajador de Francia en Berlín después de 1870; y lo atestiguan, en fin, los *recuerdos y pensamientos* del propio Bismarck. La política de Bismarck respecto a Francia fué la de aumentar y sostener una República radical y revolucionaria, que hiciera imposible una Francia fuerte, reconstituída y que pudiera ser un peligro para lo porvenir. Bismarck alentó siempre en Francia el ideal revolucionario, y estuvo constantemente al habla con quienes en Francia representaban en la política esas aspiraciones. Bismarck sabía que el verdadero peligro para Alemania estaba en la restauración de la Monarquía francesa. Decía textualmente en sus *Memorias*: «Con la restauración de una Monarquía católica en Francia, la tentación de tomar una revancha en común con Austria hubiera llegado a ser más seria. Por esto, estimando que todo lo que pudiera favorecer esta restauración era al propio tiempo enemigo del interés alemán y de la paz, yo me puse resueltamente frente a los representantes de esa idea.» Bismarck veía que lo que la torpeza y la ceguedad de Napoleón III no hizo en 1866, es decir, una alianza con Austria, que hubiera hecho imposible el triunfo de Prusia en Sadowa; el gran político, repetimos, veía que restaurada en Francia la Monarquía legítima y católica, podría conseguirse ahora, después de 1870. No sólo le convenía una Monarquía católica, sino ni aún una República conservadora. «Si después del Tratado de Francfort—dice Bismarck—un partido católico, bien realista, BIEN REPUBLICANO, hubiera ocupado el Poder en Francia, indudablemente hubiera sido imposible el aplazar la guerra tanto como de otro modo ha sido posible.» (Edición francesa de los *Pensamientos y recuerdos*, tomo II, pág. 200.)

Pero hay todavía más. En el verano de 1879, un prelado francés, Mons Vallet, tuvo

en el balneario de Gastein una conversación con Bismarck. He aquí un fragmento de este curioso diálogo; el trabajo de donde lo tomamos—suscrito por el propio Mons. Vallet—se titula *El autor del Kulturkampf y la paz religiosa; una conversación en Gastein con Bismarck*. Se ha publicado en *Le Correspondant*—antigua revista católica—del 10 de Marzo de 1906, y el lector puede verlo señalado en la página 1215 del excelente *Catálogo* que los bibliotecarios del Congreso acaban de publicar.

«—Para que Francia pudiera hacer algo—decía Bismarck—necesitaría un Gobierno estable. Les hace falta a los franceses una Monarquía. Yo, si fuera francés, sería carlista.

—¿Carlita del conde de Chambord?—preguntaba Mons. Vallet.

—Sí, sí; eso es lo que quiero decir: legitimista. Es preciso defender siempre la Monarquía legítima.»

Este es el edificante diálogo, que puede colocarse al lado del fragmento citado de las *Memorias*. Bismarck, por lo tanto—sería absurdo suponer otra cosa—, sabía cuáles eran los verdaderos intereses de Francia; pero Bismarck, en interés de Alemania, fomentaba en Francia una política contraria a la prosperidad y engrandecimiento del pueblo francés. Archiconocidas son las relaciones de Bismarck con Gambetta y con Thiers. Volvamos ahora al monumento a Ferrer en Bruselas. Bismarck hace años que murió; pero, afortunadamente para Alemania, su espíritu y sus enseñanzas perduran en la política alemana. ¿Qué influencia, qué géneros de presiones podría operar sobre España Alemania victoriosa? El tocar al monumento a Ferrer, ¿no significaría para Alemania algo como contraer un compromiso, como comenzar a trazarse una ruta, a la hora precisamente en que la misma Alemania no sabe lo que en lo porvenir puede convenirle respecto a España? No olvidemos tradicionalistas y conservadores la lección de Francia. Alemania, por lo pronto y respecto a las luchas políticas de España, permanece en la más absoluta reserva.

Todo esto, por lo que toca a las derechas. Hablemos de las izquierdas. Las izquierdas españolas se han puesto decididamente al lado de Francia. Al final de la guerra, ¿no podrían también sufrir una decepción los radicales y demócratas españoles? En Francia se está operando un hondo movimiento de reacción religiosa. Revolucionarios y antimilitaristas, como Gustavo Hervé, han proclamado terminantemente que Francia deberá mostrar su gratitud, después de la guerra, a los sacerdotes y a las Hermanas de la Caridad que hoy se hallan frente al enemigo batallando o prestando sus servicios sanitarios. Treinta mil clérigos pelean hoy bajo las banderas nacionales. Constantemente se están produciendo manifestaciones de fervor católico. Siendo Francia vencedora, no se olvide que quienes vencerán serán los generales católicos y derechistas que hoy mandan los Ejércitos franceses. Joffre no es un monárquico ni un derechista; pero es un espíritu desapasionado, sereno, libre de los sectarismos de las izquierdas; y Joffre ha llamado a la dirección de la campaña a esos mismos generales derechistas postergados por la política radical de estos últimos años. Antiguo bonapartista y católico es Castelnau, uno de los más inteligentes y prestigiosos jefes militares franceses; y a Mercier, antitreifusista, profundamente católico, ami-

go del grupo de *El Eco de París*; a Mercier, a una resolució personal suya, por encima de los trámites dilatorios y embarazosos del expedienteo, se debe la adopció del famoso cañón de 75, uno de los más eficaces elementos con que Francia cuenta en la actual guerra. Considerando todo esto, y teniendo en cuenta el hondo movimiento de reacció que en Francia se notaba ya en los últimos tiempos, reacció que abarcaba desde la filosofía bergsoniana hasta el culto por los deportes; teniendo en cuenta todo esto, re-

petimos, volvemos a preguntar: ¿Qué pasará en Francia, victoriosa, después de la guerra?

No es preciso que añadamos más. El problema de las influencias políticas que aspiran a operar sobre España después de la guerra no está muy claro. Queden a la reflexión del lector los datos y antecedentes expresados.

AZORIN

(A. B. C.)

Ciudadanía immanente

í administració previsorà

Una crisi de la consciència ciutadana?

Tot moviment popular que sigui o pugui semblar espontani deu ésser judicat amb benevolença. Admetem, doncs que'ls qui criden contra l'Ajuntament tenen raó: Que'ls carrers fan fastic, l'inspecció d'aliments és deficient, i hi ha aigües potables infectades; que la mortalitat desmesurada d'aquests dies és, en part, deguda a no tenir l'Ajuntament establertes com cal les condicions higièniques de la convivència en una gran urb; que l'Ajuntament mereix tots els anatemes i no pot aduir en son favor cap circumstància atenuant. Sí. Tot això és veritat. Però els qui, alçant molt, massa la veu, criden contra l'Ajuntament, no tenen tota la raó. Una barreja de manca de serietat i de sobra de interessos particulars els impedeix fixar-se en les causes d'aquestes veritats i'ls porta quasi inconscientment a defugir la consideració dels veritables remeis. No tenen, doncs, els qui criden gens de raó.

Saludem, emprò, aquests crits. Que res és signe tant clar i garantia tant segura de l'aveng d'un poble com l'intranquil·litat espiritual; ni mai ha sortit un poble de l'incultura i de la misèria sense que una revolta dels esperits destruís els valors convencionals dels interessos creats i pertorbés l'ensopiment de l'ànima popular. Saludem aquest crits. Saludem-los tot mirant cap al fons de l'ànima dels qui criden. Doncs, si és molt difícil fer obra social perfecta, més difícil és encara formular BE una protesta. Un poble's refà més aviat d'un fracàs que d'un desengany i, en cas d'una protesta mal orientada, el que podria ésser una crisi de resolució necessàriament favorable, pot esdevenir una relliscada més en la pendent dels desenganys.

**

Els que criden saben les causes del desgavell? Hi ha indicis que fan suposar que no.

PARLEN DE CAUSES CONCRETES I LA CAUSA ES GENERAL. Si la causa fos concreta, destruint-la s'hauria conjurat el perill. Quan els raigs de nostre sol de Novembre facin baixar les xifres de la mortalitat o vingui un altre problema a ocupar la voluble atenció dels nostres periòdics, tornaran a embu-

tar-se els dipòsits i ningú els netejarà ni els farà netejar; continuaran les aigües corrent el perill de contaminar-se i ningú les analitzarà ni protestarà, que no s'analitzin; tornaran les clavegueres a fer pudor (encarè'n fan!!!) i els carrers a ésser bassals d'aigua corrompuda i munts de fems i escombreries i ningú els netejarà bé, ningú cridarà perque no's netegin.

BUSQUEN UNA CAUSA MOMENTÀNEA I ES PERMANENT. Si, doncs, hi ha tifus, perque no hi ha una atenció sistemàticament dirigida a l'investigació i resolució d'aquest problema, i no hi ha aquesta atenció perque ningú creu en l'eficàcia de normes ciutadanes, per tothom respectades, i d'actuacions administratives, que a tothom cooperi, perque's dirigeix la acusació contra'ls actuals regidors? Si'ls regidors del l'actual biení, fossin 48 Sants i. juntament, 48 Savis, no haurien pogut fer lo que d'ells exigeix aquesta veu ronca que demana'l cap de nostres concellers!!! Es que hi ha obres socials, fruit de l'esforç d'un sol home? Es que hi ha un sol poble, el progrés del qual no s'apoi en la santa continuïtat de l'esforç de moltes generacions?

ACUSEN LES PERSONES I NO'S FIXEN EN EL SISTEMA. No parlem de que en nostre cas, la demanda, suspensió dels regidors reflexa mires interessades de persones i de

partits. Qui conegui'ls nostres regidors i'ls hagi vist actuar en les ponències i comissions, i conviscut les tertulies del despatx de l'Alcaldía, qui hagi vist com la majoria d'ells s'agita i es mou per petiteses més propies d'un criat o d'un vulgar agent de negocis, qui hagi sentit com quasi tots ells se queden frets (indiferents que no mostren llur aversió) davant dels grans problemes de nostra ciutat, qui conegui les petites causes de llurs accions aparentment grans, no podrà acusar en concret cap regidor dels presents ni dels passats. Com determinar quin fou el primer Ajuntament que no complí son dever? Més profitós que apreciar culpes es cercar el camí de la millora. I aquesta, sols en segón lloc, se refereix a les persones. El dolent és el sistema. Aquest governar tothom i no governar ningú; aquest voler representar l'interès de molts ciutadans (electors, amics, clients, etc.) i no pensar en la representació de l'interès públic; aquest forjar-se una satisfacció artificial a base de cloure els ulls als grans problemes i assegurar se una fama d'home bo a base de protegir totes les indisciplines de funcionaris i totes les desobediències dels ciutadans, aquesta disbauxa de temps i energies ocasionada pel desordre i per la manca de concentració en el treball... Això respira el regidor que entra, i ell, l'home més sencer, es vençut insensiblement per l'exèrcit aliat de la fluixedat moral, de l'incompetència i de les cegues complacències.

DEMANEN REMEIS EVIDENTMENT INSUFICIENTS. Sospendre l'Ajuntament i fer-los regidors ells!! Apart que, posades aixís les coses, s'hauria d'examinar, persona per persona la bondat dels aspirants, qui s'atreveix a afirmar que aquests, un cop a l'Ajuntament, tindrien per lluitar amb tantes males costums, amb tantes males tradicions, més força i més interès que'ls que inutilment esmersaren molts homes il·lustres plens de bona voluntat? L'èxit de la manobra no és, doncs, dubtós. Seria un sorollós fracàs, un desengany més. I això no pot ésser. No pot ésser en interès del pervindre de Barcelona.

**

Els que criden tenen interès en conèixer les causes del desgavell? Son ciutadans de Barcelona. Si'ls barcelonins no exigissin la visita a domicili de les cabres repartido-

Fábrica Barcelonesa de Cel·luloide, Goma i Aposits

CENTRAL:

Fontanella, 20

SUCURSAL:

Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Jogueteria, Tocador i objectes de cel·luloide ■ Ortopèdia, Higiene i articles de goma ■ Cotons, glesces, benes i sabons antisèptics.

Enviem catàlegs als compradors a l'engròs

TUSELL GERMANS - Barcelona

res de llet, si no llencessin escombreries al carrer, i, quan l'Ajuntament vol reformar el servei, no festegessin com a hèroes de barri el vailet i la minyona que més les escampava, dificultant llur recol·lecció, el problema de la neteja seria molt més senzill. Si'ls ciutadans no demanessin i exigissin del regidor amic auxili per cometre tota mena de il·legalitats i defraudacions, si no li imposessin l'obligació de convertir-se en corruptor dels empleats i destructor de la disciplina, si no cerquessin la complicitat del regidor i del funcionari per convertir en negoci particular les obres i millores ciutadanes i per lucrar amb el compliment defectuós dels compromisos contrets, si pensessin que el regidor és servidor de la Ciutat, mes nò criat dels ciutadans, la manca d'Ètica quedaria excluida com a factor essencial de desorganització. Avui n'és el primer.

Per altre part, l'amor a l'estudi i al treball (sobre tot aquell,) no són virtuts gaire arrellades en nostre poble. I's vol que'ls regidors i funcionaris—sortits del poble, sang de la seva sang—siguin estudiosos i treballadors? Se dirà, potser, que'ls nostres regidors són homes pràctics. Ah! la cançó enfadosa de la pràctica!!! Bona per endormiscar-nos i tancar-nos els ulls a la petitesa del propi horitzó, bona per crearnos un estat artificial de satisfacció, però per res més! Despreciar el problema de conjunt a base de la pràctica és pretendre que sols se pot resoldre bé un assumpte quan no's coneix. És que per ventura hem fet gaires progressos durant aquest «benaurat» regisme de la pràctica? Sense estudi no's munta una organització social moderna, no's posa en moviment una administració per poc complicada que sigui; sense estudi no hi ha Plan, no hi ha Sistema. I sense respecte als fruits de l'estudi, és dir, a les bases de constitució d'un organisme social i administratiu (respecte que mai és incompatible—al contrari!!—amb el desig de millora) no se sosté a la llarga cap organisme, ni's pot fruir els resultats de l'obra col·lectiva; sense respecte no hi ha Cooperació, no hi ha Disciplina.

Que tenen que veure els crits referents a la actual epidemia amb tots els defectes de la nostra ànima ciutadana, origen en primer terme del tifus, com totes les demés malalties endèmiques espirituals i corporals, que minven la vitalitat del nostre poble? Res, menys que res. Cridar sense solta és ajuntar un vici ciutadà més als molts que dificulten la reforma de nostra administració, i, per consegüent, la lluita EFICAC contra totes les epidèmies.

***

Els que criden estàn disposats a fer i a recomenar que's facin tots els sacrificis de amor propi, de comoditat i d'interessos, in dispensables per normalitzar l'actuació del nostre Ajuntament? Aquest és el problema. S'ha predicat poc a la nostra terra que aixís com la llibertat de la Raó sols s'assoleix amb el sacrifici dels capritxos i de les passions, l'Ideal d'una Comunitat Ciutadana sols s'assoleix amb el sacrifici de part de nostres energies i part de nostres interessos. Sols té dret a cridar contra nostra mala administració municipal qui estigui disposat a predicar amb l'exemple. Administrar la cosa pública és orientar el sacrifici d'energies, i fixar la forma del sacrifici d'interessos. Però, aquest sacrifici, per tenir valor, deu ésser fet a son degut temps. Quan l'epidemia se'ns ve

a sobre, és massa tard per netejar dipòsits, analitzar aigües i escombrar carrers. Sols la consciència del perill constant i del dever de lluitar-hi sense repòs és garantia suficient, que una administració previsorà exigirà a son temps un sacrifici sempre petit, per que no vingui després la desesperació i la ruïna irreparable. Aquesta organització del sacrifici és consubstancial amb la vera democràcia, car l'esperit ciutadà pot i deu sempre conservar la suprema direcció sobre la administració previsorà, mitjansant una deguda delimitació dels comesos, de les atribucions i de les responsabilitats.

Benaurada aquesta crisi si'ns arriba a fer comprendre que'l baccilus del tifus, el que més víctimes ocasiona, no és el baccilus de Eber, sinó nostra indiferència davant dels grans problemes de la vida ciutadana, que són en primer terme, problemes de l'esperit!! Maledicció sobre'ls qui criden si no han anat més que a satisfer una passió o a aplanar el camí per a l'assoliment de mesquins interessos particulars!!! Si aquest fos el cas, Poble, alça't i tapa'ls la boca!

N.

(La Nació)

Ciutat que t'ensenyes i fas rareses

Barcelona, que no ets la nostra, tal com volem que siguis: feinejadora, polida, intel·ligent i coratjosa, d'aquella confiança en tu mateixa que t'ha fet entrar cor endins dels Millors; Barcelona, que podríes ésser gran, que vas camí d'ésser ho, tens una bona pega de moure tant xibarrí cada dos per tres, ara per raons d'interessos, ara per la sangria d'una infecció que se t'endú la jovenalla prometedora. Amb quin poc seny reclames el teu dret, picant de peus com la mainada malcriada. Passió, passió i esverament que no porta enlloc; que t'humilia i t deixa mal parada de serietat i mesura. Passió que't mou no més a batzegades i t'inutilitza per la vida de treball seguit, reposat i normal. *Quousque tandem?* Fins a quan ho faràs durar?

Això d'ésser conservador, hem de confessar, que tal com van canviant les coses, comença a resultar un xic dificultós, exigint una resistència física extraordinària. Tot d'un plegat no se'n canta gall ni gallina; però quan ve la bona de protestar, minyons quin dalit! allò sembla una borsa de Llotja esvalotada.

Això ha passat ara, en la marfuga infecciosa que ha corcat moltes vides a Barcelona. La gent de pau que no's mou sinó per les grans solemnitats, que deixa els homes generosos que prediquin sols els ideals de redempció; que fa mofa dels que tenen prou amor als seus germans perquè no desdeixin per decepcions que trobin; la gent reposada... de tant no moure's; els burgesos, en el sentit de panxacontentisme, han vist que perillava la seva pell o la dels que explotaven, menaçats per un microbi malestruc i totes les veus han dit la mateixa cançó: Protestem!

Calia un manxaire i també l'han trobat a la plaça de Sant Jaume. I si ls haureu sentit amb quina furia en deien de totes als concellers de la ciutat que no's cuidaven de tenir les aigües potables; les clavagueres nètes; els carrers, els pisos, les xemeneies i el caixó de les escombreries en estat de poder-se presentar davant del més exigent. Aquell Ajuntament que havia pujat sinó amb el seu parer, al menys amb la seva indiferència del dolç deixar fer i que és, per tant, fill seu directe, tenia la culpa de tot. I bé, doncs, si ningú defensa els pobres mangonejadors del municipi de Barcelona, serem nosaltres els únics a fer justícia i cantar les veritats com el puny més gros: l'Ajuntament de Barcelona és insuficient, malversador dels cabals, xafarder i inútil; tota la tontería posada en la higiene de la ciutat és exacte que

la ha esmerçada per resoldre i mantenir gairebé totes les altres qüestions que li pertocquen, però, cal dir ben alt, que'l poble que ara s'esgargamella, aquesta Barcelona que no és la nostra i que bon troç se'n falta, està a la perfecta alçaria del deixuplinat Ajuntament. Si l'un no fos digne de l'altre, un dels dos no existiria i la corda més flaca és, sense cap dubte, l'Ajuntament, que a la fi concreta l'aspiració del poble, per quan és ell un llevat per fer-ne tants com n'hi convinguessin. I, encara quelcom més hi ha que inutilitza la cridoria d'ara: caldria veure, per exemple, com els mateixos que avui es queixen del tifus perquè s'ha excedit una mica de la seva tasca persistent—en tot l'any no para de robar vides barcelonines—no volen adonar-se de les demés plagues evitables que corsequen els nostres germans i es suporten com una cosa natural: les febres de Barcelona, la difteria, la tuberculosi, són ben companyes del mateix tifus, amb la sola variant que aquelles el tant per cent de víctimes el produeixen més *ordenadament*, com si tinguessin gran tacte en passar despercebudes, i, caldria dir també, que'ls mateixos, que deuen ser una trista majoria de ciutadans, són els que, tenint en compte les prevencions asèptiques que obliguen les grans urbs, perquè en elles és impossible tenir l'aigua, els aliments i l'aire mateix en perfectes condicions per compensar a l'individu el desgast d'una vida vertiginosa, fan com aquell que no's recorden de lo que'ls reporta una petita molestia, i ens recreien la ciutat amb criaders domèstics de bestiar, dipòsits de materies pestilents amb aquells petits detalls de deixadesa general que arriben a fer caure la cara de vergonya quan un va pels carrers, devegades amb algú foraster i veu... i toca certes indecències.

Sí, amics, sí, fa basarda, però és veritat. Barcelona és una ciutat deixada i bruta, malgrat que tingui al cor d'ella una selecció que ha d'acabar per regenerar-la. En l'engrandiment sobtat, per raons també d'un cosmopolitisme dels nou-vinguts, la major part encomanadors de costums i defectes lamentables, ha descuidat una mica les petites coses; com la minyona que li comencen a dir guapa, no més s'ha cuidat de posar-se potingues a la cara, oblidant-se que val més rentar-se-la bé encara que'l savó no sigui olorós d'aquell que va en capsos amb paper reixat.

Però, sobre tot, Barcelona en aquests darrers anys, s'ha deixat anar, com avorrida de la vida, deixant que quatre vius d'una

cara i tontos de l'altra es cuidessin de les seves coses, amb tota la ignorancia imaginable.

Es per tu, Poble, que parlem, i si ho fem d'una manera crua, és perquè ho entenguis més depressa com si arribessin a insultar-te, per la teva indiferencia d'unes ocasions i la crítica implacable d'altres, sense raó en cap. Crida sempre que't sembli que uns vividors es burlen de les teves vides i de les coses que estimes, fent mal ús dels poders que'ls donares, però siguis tu 'l primer a saber complir, no sols el que t'indiquin amb bon seny, sino allò que ja sàpigues que és tant natural que ni s'ha de manar, perquè és la simplicitat mateixa en el pròleg de les lleis elementals de polidesa. I, abans que tot, pensa, que no tens dret a malparlar de la direcció comunal, si no has contribuït a presentar-hi homes bons, enfront dels que han volgut la majoria, que'l que no's mou de casa, només té dret que l'enterrin, que de la pau del no preocupar-se, passi aixís a la pau del no sacrificar-se més. Nosaltres volem fer-te veure com la rojor que ha fet sortir l'Ajuntament a les fonts de la Ciutat, havia de sortir al rostre dels regidors, conforme, però també al de molta gent que només sab rondinar. No tenen dret a demanar la destitució de l'actual Ajuntament, tan dolent com molts d'altres que n'hem patit, uns senyors propietaris que lloguen habitacions antihigièniques, amb manca de llum, d'aire i d'aigua, amb condicions detestables, amb llocs comuns que són una pestilencia contínua i esperen que'ls ho manin per netejar els dipòsits de l'aigua; no'n tenen tampoc,

uns fabricants que fan treballar la gent en quadres de pèssimes condicions, molts cops amb vapors que convenen als articles tant com perjudiquen als que'ls respiren, per un jornal que no'ls deixa viure com una persona; i tampoc el tenen, però, aquells obrers que no tenen l'hàbit prou polit i que, apart d'una deixadesa general dintre'ls pisos, no miren gaire prim en tirar al carrer el que'ls fa nosa, necessitant ordenances municipals.. que no's compleixen gairebé mai; i, aquests darrers, encara tenen la disculpa d'ésser pobres, que vol dir entre nosaltres, no tenir gaire cultura i disposar de poc temps d'atenció, que prou feina hi ha per guanyar-se la vida, cosa que no poden retreure els poderosos i la menestralia, en bona part, que tot ho supediten a treure profit del que posseeixen, amb el menor dispendi possible, malgrat sigui el seu procedir ben inhumà, que només dóna dret a mossegar se la llengua i tapar-se la cara avergonyida.

(Renaixement.)

Informació

Un bell exemple

L'Ajuntament d'Hospitalet
i l'Institut d'Estudis Catalans

L'Ajuntament d'Hospitalet de Llobregat prengué l'acord de concedir una subvenció de 100 pessetes per la Biblioteca de Catalunya.

Dissabte feu efectiva aquesta quantitat el senyor D. Adolf Piera, depositari municipal d'Hospitalet qui anava acompanyat de don Manuel Aranyó, els quals foren rebuts en el Institut d'Estudis Catalans pel seu Secretari D Eugeni d'Ors, que'ls feu entrega del següent Ofici amb que l'Institut remercia el benemèrit Ajuntament:

«Honorable Senyor:

Al rebre l'import de la quantitat acordada per l'Ajuntament Constitucional d'Hospitalet en concepte de subvenció a l'Institut d'Estudis Catalans, aquest Institut se complau en manifestar-vos el testimoni del seu agraïment alhora que la seva felicitació per l'alt exemple de patriotisme i d'amor a l'cultura, mostrats en l'acte generós d'acordar aquella.

Lo que per especial encàrrec del senyor President m'escau l'honor de comunicar-vos.

Senyor Alcalde Constitucional d'Hospitalet del Llobregat».

Dintre la modestia de la seva mida, l'esforç meritíssim que ha realitzat l'Ajuntament d'Hospitalet de Llobregat, honora en gran manera els membres que'l constitueixen, els quals, lluny de limitar-se a les obligacions que'ls imposen els afers locals, donen proves d'un civisme tant elevat i d'un amor tant gran pels interessos de l'esperit.

El fet d'aquestes subvencions iniciat per l'Ajuntament d'Hospitalet i seguit per alguns altres, constitueix un bell exemple que sens dubte serà imitat per altres corporacions municipals de Catalunya.

— Camiseria
i Corbateria

— Boqueria-32

:: BARCELONA ::

ESPECIALITAT —
en CAMISES a MIDA
GRAN BARATURA
— de PREUS

AIGUES MINERALS NATURALS
 de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS-18-ent.**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL

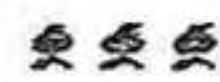
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * **LÁMPARAS**

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
agatsèms i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes econòmics de essència i neumàtics.

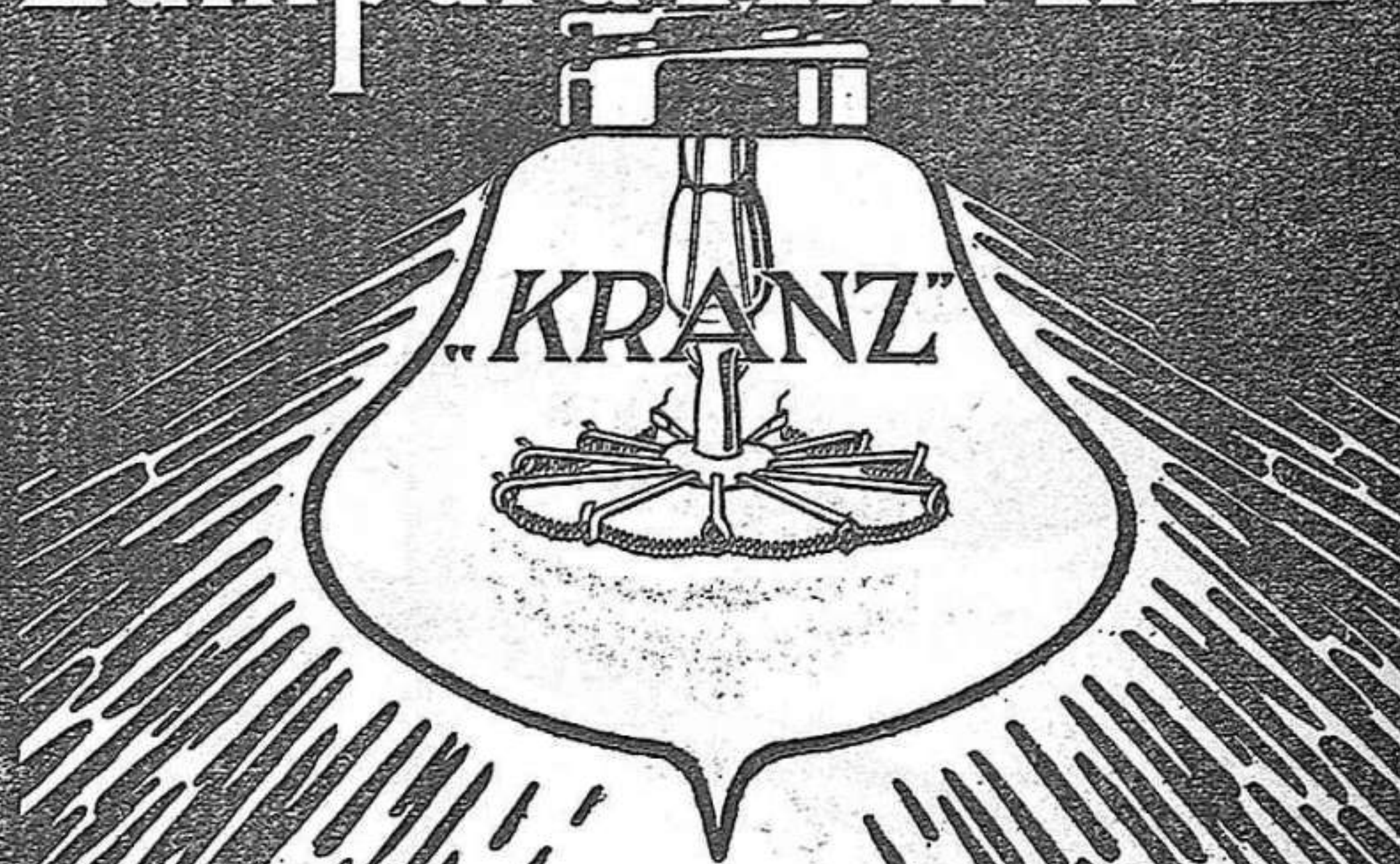
Chassis per ómnibus camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaris.

Per transports de 1 1/2 i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6, 15 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de pràctics de ports salvament de naufragos i auxiliars de barco de pesca.

Làmpara "KRANZ"

LLUM BLANCA COM LA DEL SOL
VERITABLEMENT INSENSIBLE A LES SOTRAGADES
LLUM CONCENTRADA SOBRE L'OBJECTE, SENSE QUE
SE'N PERDI UN SOL RAIG
FORMA ELEGANT : TAMANY REDUIT

CLAVELL GERMANS
 Barcelona—Rambla de les Flors, 16 (Dipòsit)
 Mataró—Bisada, 5 (Fàbrica)

COMPANIA "UNIC", S. A.
 —Corts Catalanes, 401—
 Barcelona.